

WYDAWNICTWA
BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ m. st. WARSZAWY

№ 76

Programy wykładów Prywatnej Jednorocznej Koedukacyjnej Szkoły
Bibliotekarskiej Zarządu Miejskiego w m. st. Warszawie

№ 13

WANDA DĄBROWSKA

ZASADY I METODY KOMPLETOWANIA
KSIĘGOZBIORÓW PUBLICZNYCH BIBLIOTEK
OŚWIATOWYCH

PROGRAM:

I. Uwagi ogólne.

1. Ustalenie zasadniczych pojęć:
 - a) w zakresie ważniejszych typów bibliotek; rodzaje bibliotek oświatowych; publiczna biblioteka oświatowa, jej zadania, charakter;
 - b) w zakresie głównych grup i typów literatury; ich miejsce w publicznej bibliotece oświatowej.
2. Książka biblioteczna — kryteria oceny jej wartości:
 - a) wartość istotna;
 - b) wartość względna, użytkowa (tj. przydatność biblioteczna);
 - c) czynniki poczytności książek.
3. Rola i znaczenie doboru książek:
 - a) w całości pracy bibliotecznej;
 - b) dla społecznej wydajności bibliotek.
4. Zasadnicze czynniki racjonalnego kompletowania księgozbiorów publicznych bibliotek oświatowych:
 - a) znajomość książek (ich wartości istotnej, i użytkowej);
 - b) znajomość środowiska bibliotecznego, jego przypuszczalnych potrzeb, zainteresowań i możliwości, oraz zespołu czytelników i ich istotnych potrzeb, zainteresowań i możliwości czytelnicznych;
 - c) należyte środki finansowe;
 - d) planowość w ich użytkowaniu.

5. Drogi poznawania świata czytelniczego:
 - a) środowiska, w którym działa biblioteka;
 - b) zainteresowań czynnych czytelników.
6. Drogi poznawania świata książki:
 - a) bezpośrednie: czytanie, przeglądanie książek (metoda przeglądania, wyrabiania „czucia” książki);
 - b) pośrednie: korzystanie ze źródeł informacji o książkach;
 - c) doświadczalne: obserwowanie i badanie reakcji czytelników.
7. Źródła informacji o książkach:
 - a) rodzaje: spisy bibliograficzne, przewodniki literackie i naukowe, poradniki biblioteczne; katalogi, biuletyny i ulotki wydawnicze i księgarskie; katalogi biblioteczne; czasopisma (literackie, naukowe, prasa), historie literatur, radio-informacje, wystawy książek itp.;
 - b) cechy krytyki, oceny, adnotacji i ich znaczenie przy doborze książek.
8. Przegląd polskich źródeł informacyjnych:
 - a) ich rodzaje;
 - b) charakter;
 - c) wartość istotna i przydatność dla bibliotek publicznych oświatowych.
9. Rzut oka na polski rynek wydawniczy:
 - a) przegląd firm i instytucji wydawniczych;
 - b) przegląd ważniejszych serii wydawniczych;
 - c) ważniejsze braki polskiego rynku wydawniczego z punktu widzenia potrzeb bibliotek oświatowych.

II. Wytyczne doboru książek.

1. Nie ilość lecz jakość:
 - a) odmienność zasad gromadzenia księgozbiorów bibliotek naukowych a bibliotek oświatowych;
 - b) „selekcyjny” i „konsumcyjny” charakter księgozbiorów oświatowych.
2. Książka dobra:
 - a) pojęcie „książki „dobrej” i jego rozciągłość zwłaszcza w beletryście. Poglądy Rubakina i Hoffmana. Dolna granica książki dopuszczalnej. Zasadnicze kierunki w ocenie wartości książki bibliotecznej i granic dopuszczalności: rygorystyczno-wychowawczy i liberalno-demokratyczny;
 - b) społeczna rola publicznej biblioteki oświatowej i kierunki jej działalności (ekstensywny i intensywny);
 - c) stosunek ustawodawstwa bibliotecznego do zagadnienia doboru książek;
 - d) aktualny stan zagadnienia doboru książek w państwach o ustroju liberalnym i w państwach o ustroju totalnym.

3. Książka naukowo-aktualna:
 - a) rola książki naukowej w bibliotekach oświatowych;
 - b) walka z balastem, pielenie książek przestarzałych i martwych.
4. Książka dobrze i odpowiednio wydana:
 - a) cechy zewnętrzne dobrej „książki bibliotecznej”;
 - b) wpływ odpowiedniego i nieodpowiedniego wydania na poczytność książki;
 - c) znaczenie dobrego wydania: ekonomiczne (trwałość); społeczno-wychowawcze (zdobywanie czytelnika, oddziaływanie estetyczne, budzenie szacunku dla książki).
5. Planowość i encyklopedyczność budowy księgozbioru:
 - a) teoretyczne wskaźniki liczbowe (stosunek liczby książek do liczby ludności i stanu czytelnictwa);
 - b) czynnik proporcjonalności działów; wytyczne procentowego składu w teorii i praktyce; znaczenie katalogów działowych przy planowym uzupełnianiu księgozbioru;
 - c) zasady doboru książek do bibliotek ogólnokształcących i specjalnych; do bibliotek ruchomych „normalizowanych” i „dobieranych” (ogólnych i specjalnych);
 - d) pokrewieństwo tematów i zagadnień literatury pięknej i naukowej jako jeden z czynników budzenia zainteresowań literaturą popularno-naukową i pogłębiania zainteresowań.
6. Indywidualizacja doboru książek w stosunku do:
 - a) przeciętnego poziomu umysłowego danego środowiska;
 - b) potrzeb i zainteresowań lokalnych;
 - c) zainteresowań i potrzeb określonych grup czytelniczych, względnie poszczególnych czytelników;
 - d) zasada: książka dobra i „na miarę”.
7. Wstrzemięźliwość w stosunku do darów, zbiorów itp.:
 - a) zastrzeżenia ekonomiczne;
 - b) zastrzeżenia społeczne.
8. Umiejętność korzystania:
 - a) ze źródeł informacji o książkach (orientowanie się w ich charakterze, konieczność krytycyzmu, odporność na reklamę);
 - b) z analizy wyników pracy biblioteki (obrót księgozbioru w całości i w poszczególnych działach, obserwacja i kontrola poczytności i niepoczytności książek, ilość niezrealizowanych zamówień itp.);
9. Zgodność planu zakupu z możliwościami finansowymi:
 - a) im mniejsza biblioteka, tym większa staranność, planowość i ostrożność przy zakupach;
 - b) taktyka zakupu: przy zakładaniu biblioteki; przy jej uzupełnianiu;
 - c) wskazówki praktyczne.

10. Bezstronność i bezinteresowność:

- a) uwzględnianie w środowiskach czytelniczo bardziej wyrobionych literatury reprezentującej różne poglądy i stanowiska, o ile utrzymana jest na poziomie poważnym;
- b) bezinteresowność bibliotekarza w stosunku do własnych upodobań, poglądów i przekonań.

III. Technika doboru książek w wykładach i ćwiczeniach.

Bibliotekarski rzut oka na literaturę z 2 punktów widzenia:

- a) jej wartości użytkowej dla środowisk różnego typu i czytelników na różnym poziomie odczytania (początkujących i bardziej wyrobionych);
 - b) łączenia tematów i zagadnień literatury pięknej i naukowej jako bodźca do pogłębiania zainteresowań czytelniczych i przeprowadzania czytelników poprzez beletrystykę, do lektury poważniejszej.
1. Przegląd beletrystyki ostatniego siedemdziesięciolecia (z rzutem oka na dawniejszą) z punktu widzenia jej przydatności bibliotecznej dla różnych środowisk czytelniczych:
- a) beletrystyka polska dawna i współczesna;
 - b) beletrystyka tłumaczona w układzie wg krajów; rysy charakterystyczne, autorzy czołowi i wartościowi, autorzy pomniejsi;
 - c) rzut oka na beletrystykę poza nawiasem użyteczności bibliotecznej.
2. Przegląd beletrystyki (oryginalnej i tłumaczonej) według ważniejszych grup tematycznych w powiązaniu z lekturą popularno-naukową i naukową:
- a) powieść historyczna:
 - 1) jej znaczenie wychowawcze i kształcące;
 - 2) powieść historyczna jako pomost do poważniejszej lektury z zakresu historii i nauk pomocniczych (autobiografie, pamiętniki, życiorysy);
 - 3) przegląd powieści historycznych w układzie chronologicznym (wg epok i ważniejszych faktów historycznych) w powiązaniu z lekturą historyczną;
 - 4) powieści biograficzne i biografie naukowe;
 - b) powieści egzotyczne, podróżnicze, podróżniczo-awanturnicze:
 - 1) ich znaczenie wychowawcze i kształcące;
 - 2) powieści podróżnicze i „przygody” jako przejście do lektury poważniejszej: podróżnictwa, krajoznawstwa, geo- i socjografii;

- 3) przegląd powieści podróźniczych i „przygód” w układzie wg części świata i krajów w powiązaniu z odnośną lekturą podróźniczą i krajoznawczą;
 - 4) odskoki do innych dziedzin (np. od powieści lotniczej do reportaży i wypraw lotniczych, a dalej do literatury z zakresu techniki lotnictwa i różnych zagadnień lotniczych; od powieści morskiej do opisów podróży i wypraw morskich, biologii morza, różnych zagadnień morskich itp.);
- c) Powieści fantastyczne:
- 1) fantazje społeczne jako nawiązanie do lektury z zakresu zagadnień społecznych;
 - 2) fantazje techniczne jako nawiązanie do lektury z dziedziny techniki i wynalazków;
- d) powieści obyczajowe:
- 1) ważniejsze ich rodzaje powieści opisowe, psychologiczne, ideologiczne (problemy społeczne, dydaktyczne, etyczne, religijne);
 - 2) ich znaczenie wychowawcze i kształcące;
 - 3) drogi wiązania tych typów powieści z lekturą poważniejszą (społeczną, pedagogiczną, filozoficzną, religijną);
 - 4) przegląd wybranych grup (a) autorskich (np. współczesne pisarki, pisarze regionalni itp.), (b) tematycznych (np. wojna — opis i problem, wieś i zagadnienia społeczne wsi, życie proletariatu, autobiografizm itp.).

IV. Ćwiczenia.

- A. Ćwiczenia wspólne (pod kierunkiem). Skompletowanie małej (100—300 dzieł) biblioteczki ogólnej określonego typu, według „klasycznych” zasad doboru, w ramach określonego budżetu.
- B. Ćwiczenia indywidualne. Samodzielne opracowanie niewielkich (50—200 dzieł) biblioteczek różnego typu:
np. kilku biblioteczek ruchomych na różnych stopniach trudności; biblioteczki Zw. Strzeleckiego, harcerza, marynarza, Koła Gospodyń Wiejskich, miejskiej świetlicy robotniczej, biblioteczki rodziców i wychowawców, młodej matki, miłośnika przyrody, „przez książkę wzwyż” „poznaj swój kraj”, „wielecy i zasłużeńi” itp.

V. Ćwiczenia z doboru dzieł do biblioteki podręcznej. (Prowadzi L. Bykowski).

- A. Zasady ogólne.
- B. Ćwiczenia wspólne (pod kierunkiem). Przegląd literatury ze wszystkich dziedzin wiedzy (wg klasyfikacji dziesiętnej).

LITERATURA:

1. *Baxom E. L.* Book selection. (Manual of Library Economy XVI). Chicago. str. 36.
2. *Bystroń J. St.* Publiczność literacka. Lwów — Warszawa 1938. str. 411.
3. *Chlebcevič F. I.* Izučenie čitatelskich interesov (massovoj čitatel). Moskva 1927. str. 144.
4. *Crozet L.* Praktyczny podręcznik bibliotekarza. Tł. A. Dobrowolski. Wykazy bibliograficzne uzupełnił K. Świerkowski. Warszawa 1938. s. 42—79.
5. *Denis'ev V. N.* Komplektowanie książnych fondov massovych bibliotek. Organizacija i metody. Moskva 1936. str. 122.
6. *Dobrowolska H.* Grafika książki a czytanie. Warszawa 1933. str. 112.
7. *Drozdowicz-Jurgielewiczowa I.* Upodobania czytelnice dorosłych. Badania wśród słuchaczy szkół wieczorowych i uniwersytetów powszechnych samorządu m. st. Warszawy. Warszawa 1939. str. 151.
8. *Drury F. K. W.* Book selection. Chicago 1930. str. 388.
9. *Frid'eva N. i Balika D.* Izučenie čitatela. Opyt metodiki. Moskva 1928. str. 158.
10. *Geppert St.* Dobór i ocena książek dla małych bibliotek oświatowych. Kraków 1938. str. 27. (Odbitka z „Przewodnika Oświatowego” 1938).
11. *Geppert St.* Kompletowanie bibliotek oświatowych w oparciu o katalog Poradni Bibliotecznej Z. B. P. Katowice 1937. str. 11. (Odbitka artykułu zamieszczonego w „Przewodniku Oświatowym” w nrze 4/1937).
12. *Gray W. S. and Leary B.* What makes a book readable. Chicago 1935. str. 505.
13. *Groszlikowa B.* Przyczynki do badań czytelnictwa dzieci i młodzieży. Warszawa 1933. s. 37—97. (Odbitka z „Polskiego Archiwum Psychologii” T. VI. nr 1—2).
14. *Gutry M. i Groszlikowa B.* Dwadzieścia poczytnych książek. Warszawa 1933. str. 17. Odbitka z „Ruchu Pedagogicznego”.
15. *Haines H. F.* Living with books: the art of book selection. New York 1935. str. 505.
16. *Hofmann W.* Buch und Volk und die volkstümliche Bücherei. Leipzig 1926. str. 52.
17. *Hofmann W.* Der Weg zum Schrifttum. Gedanke, Gestalt, Verwirklichung der deutschen volkstümlichen Bücherei. Berlin 1922. str. 70.
18. *Hofmann W.* Die Lektüre der Frau. Ein Beitrag zur Leserkunst und zur Leserführung. Mit zahlreichen graphischen und tabellarischen Übersichten. Leipzig 1931. str. 210.
19. *Hryniewicz Z.* Czytelnictwo w bibliotekach robotniczych związków zawodowych. Warszawa 1932. str. 81.
20. *Kuchta J.* Książka zakazana jako przedmiot zainteresowań młodzieży w okresie dojrzewania. Warszawa [1934]. str. 153.

21. *Mc. Colvin L. R.* The theory of book selection for public libraries. London 1925. str. 188.
22. *Mikucka A.* Przedmiot, zakres i metody badań nad czytelnictwem. Warszawa 1938. str. 29.
23. *Mission sociale et intellectuelle des bibliothèques populaires.* Son organisation et moyens d'action. Paris 1937. s. 49 65, 126—176, 201—209.
24. *Muszkowski J.* Życie książki. Warszawa 1936. str. VIII + 346.
25. *Poradnia Biblioteczna.* Komunikat nr 3: Biblioteki ruchome. Warszawa 1931. str. 4.
26. *Radlińska H.* Książka wśród ludzi. Wyd. III. Lwów 1938. str. 307.
27. *Radlińska H., Gutry M., Groszlikowa B.* Czytelnictwo dzieci i młodzieży. Warszawa 1932. str. 39.
28. *Rubakin M.* Czytelnictwo młodzieży a różnice zainteresowań pokoleń. Tł. M. Gutry. Warszawa 1930. str. 14.
29. *Rubakin M.* Psychologija čitatela i knigi. Kratkoe vvedenie v bibliologičeskiju psichologiju. Moskva 1929. str. 308.
30. *Rybicka G.* Spostrzeżenia nad czytelnictwem dziewcząt w szkole rolniczej. Warszawa 1936. s. 99—137. [Nadbitka z „Zagadnienia Pracy Kulturalnej” T. II].
31. *Schriewer F. und Schuster W.* Buchkritik und Buchauswahl vom Standpunkte des Volksbibliothekars. Stettin 1929. str. 63.
32. *Waples D. and Tyler R. W.* What people want to read about: a study of group interests and a survey of problems in adult reading. Chicago 1931. str. 312.
33. *Zaremba-Guzińska J.* Jak pogłębiać zainteresowania czytelnicze u bezrobotnych. Warszawa 1934. str. 80.
34. *Ziomek M.* Czytelnictwo powieści w Polsce w świetle cyfr. Kraków 1933. str. 47.
35. *Ziomek M.* Studia metodologiczne nad statystyką literackiej konsumpcji. Kraków 1936. str. 116.

Wydawnictwa pomocnicze (obowiązujące):

36. *Książka w bibliotece.* Katalog informacyjny. Praca zbiorowa pod red. W. Dąbrowskiej ze współudziałem J. Muszkowskiego. Warszawa 1934. str. XXXI + 689 + 77.
37. *Nowa Książka.* R. I, 1934 — R. V, 1938 sq. Warszawa.
38. *Przewodnik literacki i naukowy, 1933—1935.* Kontynuacja „Książki w bibliotece”. Praca zbiorowa pod red. W. Dąbrowskiej. Warszawa 1937. str. XVI + 503.
39. *Przewodnik literacki i naukowy.* Biuletyn dwumiesięczny. Warszawa, R. I, 1938 sq.
40. *Rocznik Literacki.* R. I, 1932 — R. VI, 1937 sq. Warszawa.
41. *Urzędowy Wykaz Druków.* R. I, 1928 — R. XI, 1938 sq. Warszawa.

Warszawa 1938. Z zasiłku Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

SKŁAD GŁÓWNY:

Poradnia Biblioteczna Związku Bibliotekarzy Polskich

Warszawa, Marszałkowska 69 m. 5. Tel. 8.40-93.

Konto P. K. Q. 1.495.

Druk. Jan Świętonoś i S-ka. Warszawa.

